

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Tzum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zcist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr C. Veenhof, Harkade; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

HOOFDARTIKEL: „Waarheid en Leugen van het Communisme”. — Uit de Schrift: Israëls echtbreuk, op Golgotha, als altijd een tegennatuurlijke zonde. (Pa. 16:4a, Luk. 23:31). — Kerkelijk Leven: „Moet dat nu zóó?” XI. Over de „Algemeene Genade”. X. Drinken van de wateren beneden. — Even parkeer: Een droom in de week van het boek. — Lit. en Kunst: Naturalistische elementen in „Bartje”. II. — Geestelijke Adviezen: De drie stukken. Zending en Evangelisatie: De werkende wereld-conferentie. II. — Muzikale Kroniek: Een hette beschuldiging. — Uit de Buitenl. Kerken: Het Neochilisme in Amerika en de Scofield-Bijbel. — Perschoon. — Kerknieuws. — Advertentiën.

HOOFDARTIKEL

„Waarheid en Leugen van het Communisme”.¹⁾

Onder dezen titel heeft de Russische wijsgeer Nicolai Berdjajew, over wien we eenigen tijd geleden in dit blad schreven²⁾, een werkje gepubliceerd, dat alleszins onze aandacht verdient.

Dit werk gaat veel dieper dan het bekende boek van Stanley Jones: „Christus' Antwoord op het Communisme”. Toch hebben de genoemde auteurs wel iets gemeen. Zij veroordeelen beide de „houding” van het „hedendaagsche Christendom” op dezelfde overwegingen. „De Christelijke menscheit”, zoo lezen we bij Berdjajew, „bepaalt zich slechts tot het verkondigen van de Christelijke waarheid. Zij heeft opgehouden met haar te verwerkelijken.... en daarom ondernemen de machten der boosheid de realisatie van die waarheid”. Ook Stanley Jones meent dat het Christendom is „doodgeprekt”, en dat het onwillig is om zijn program voor een wereldhervorming door te voeren. „We moeten”, waarschuwt hij, „dit programma zonder aarzelen in praktijk brengen, anders zullen de communisten de macht rukken uit de onzekere handen van het Christendom”, anders zullen zij „op een onchristelijke wijze iets bereiken, wat wij christenen hadden moeten doen”. En hij vergelijkt de christenen met den zoon uit de gelijkenis, die beloofde om in den wijngaard van zijn vader te werken en die niet ging, terwijl de communisten hem doen denken aan dien anderen zoon, die gehoorzaamheid weigerde en toch ging.

Beiden verwijten aan het „hedendaagsche Christendom”, dat het „verburgerlijkt” is, en dat het zich gesteld heeft in dienst van de „aardsche machten”. In „anti-kapitalistische gezindheid” doen zij voor elkaar niet onder. Er bestaat inderdaad een zekere overeenkomst tusschen de beschouwingen van Stanley Jones en die van den Russischen wijsgeer, althans wat betreft de „positieve zijde” van het communisme. Het hoofdstuk „Pro en Contra” in Berdjajew's boek wekt herhaaldelijk herinneringen aan „Christus' Antwoord op het Communisme”.

Berdjajew's behandeling van het Russische vraagstuk maakt echter een veel ernstiger indruk dan die van den Amerikaanschen zendeling. Het beeld dat Stanley Jones van Rusland geeft, is zeer onevenwichtig en sticht verwarring. De Russische mystiek deelt weliswaar de meening, dat het communisme zoowel elementen van „waarheid” als van „leugen” bevat, maar hij doet althans een poging — die uit den aard der zaak niet gelukken kan — om deze tegenstellingen tot een eenheid samen te vatten. Zijn beeld heeft een geheel ander karakter. Maar de ontwerper daarvan kent de materie, die hem tot bouwstof diende.

Wie de „leugen van het communisme”

wil overwinnen, moet naar zijn oordeel eerst de „waarheid van het communisme” erkennen. „Het communisme”, gaat hij voort, „bevat een groote, een anti-christelijke leugen, tegelijk echter een reeks van waarheden — en slechts één enkele leugen. Deze leugen is echter zóó geweldig, dat zij sterker is dan de waarheden van het communisme en deze geheel vervalscht.”

Wat Berdjajew in het communisme aantrekt, is eigenlijk hetzelfde als wat Stanley Jones daarin meent gevonden te hebben, n.l. de coöperatie.

Berdjajew is, zooals we vroeger hebben gezien, een belijder van de Al-eenheidsgedachte, van een geestelijk en religieus Universalisme. In het historisch bestaan van de menscheit, werkt volgens hem een universaliseerende tendenz: een kracht, die de menscheit, en in haar de gansche kosmos, terugvoert in de Al-eenheid met God, die door de zonde verloren was gegaan. Maar de menscheit ondervindt nog steeds de macht van de zonde. Een tegengesteldgerichte kracht: de individualiseerende tendenz wil haar, en in haar weer de gansche kosmos, steeds verder van God afbrengen. Die kracht verbrak de oorspronkelijke eenheid, en veroorzaakte verdeeldheid en verscheuring. Het Zijnde viel in deelen uiteen, die voortaan een zelfstandig bestaan gingen leiden en aldus van elkaar vervreemdden. De menscheit was niet langer in de Al-eenheid met God, zij verwerd tot een samenvoegsel van zelfstandige groepen en individuen. In plaats van de ééne ongedeelde menscheit kwamen „staten en rijken, rassen en nationaliteiten, met als gevolg: revoluties en oorlogen”. In plaats van een communistische samenleving in Christelijken zin kregen we een „individualistische industrieel-kapitalistische ontwikkeling”.... „in dat alles openbaarde zich de onmenscheelijkenheid en de meedogenloosheid der geschiedenis, die haar individualiseerend werk volbrengt.”³⁾

Berdjajew meent dat vooral het maatschappelijk en sociale leven geleden heeft, omdat geen enkele krachtige poging werd gedaan om de eenheid te herstellen. Men gaf het over aan zijn „eigen wetten”, aan het spel der individuele belangen. De zonde werd niet bestreden, de individualiseerende tendenz kreeg de overhand en de „kapitalistische wereld” kon zich nu ongestoord ontwikkelen. Zoo verviel, naar het oordeel van den schrijver, het maatschappelijke en sociale leven tot anarchie: het werd niet ondergeschikt gemaakt aan een hooger doel en viel dienengevolge in deelen uiteen, die elken samenhang misten.

Wij kunnen op het oogenblik niet diep ingaan op deze abstracte beschouwingen van den Russischen denker over de structuur van onze samenleving. Daarvoor zouden we eerst weer zijn „Al-eenheidsleer” kritisch moeten onderzoeken, en dat zou ons veel te ver voeren. We willen echter met nadruk wijzen op het feit, dat hij de verscheidenheid in de Schepping geheel miskent en dat zijn schema's daardoor reeds totaal onvoldoende zijn om het huidige sociale leven te verklaren. Het schijnt wel of Berdjajew niets weet van het complex van overheidsmaatregelen op het sociale terrein (in den ruimsten zin des woords genomen). In ieder geval doet hij — evenals Stanley Jones — geen enkele poging om de betekenis daarvan na te gaan. De Christelijke sociale beweging en haar strijd kent hij niet. We vernemen van hem geen enkel woord over het vele werk op allerlei gebied, dat door Christenen is verricht. Daarom reeds hebben zijn algemeene oordeelen over het „hedendaagsche Christendom” niet de minste positieve waarde.

3) Berdjajew: „Das Schicksal des Menschen in unserer Zeit”, pg. 3 e.v.

Berdjajew ziet — en ook daarin herinnert hij ons aan Stanley Jones — slechts twee uitersten. Tegenover zijn ideaal van een Christelijk-communistische samenleving stelt hij zijn beeld van onze tegenwoordige maatschappij. Die maatschappij is in zijn oogen een chaos, waarin een groot aantal individuen en groepen een voortdurenden strijd voeren op leven en dood, die slechts op het eigenbelang (alsof dat begrip zelf niet oneindig gecompliceerd is!) tot doel heeft. Zoo stelt ook Stanley Jones tegenover zijn „coöperatieve maatschappij”, een beeld van de Westersche samenleving, dat niet veel meer is dan een caricatuur: een gemeenschap, die beheerscht wordt door het particuliere winstbejag, dat geen medemensch ontziet, en waarin „bergen van financieel succes” zich steeds hebben verheven ten koste van talloze „dalen der financiële nooden”.

Het zal de lezers nu wel duidelijk zijn welke „waarheden” Berdjajew in het communisme van dezen tijd meent te hebben ontdekt. „Gedeeltelijke” waarheden noemt hij ze, maar ook deze uitdrukking kan de vermindering en verguizing van het waarheidsbegrip door den Russischen wijsgeer niet verbergen.

De negatieve waarheid van het communisme is naar zijn meening de „critiek op alle leugens, op alle tegenstrijdigheden en ziekten van de burgerlijk-kapitalistische beschaving” en het „duidelijk aan de kaak stellen van een ontaard, vals en vervallen Christendom, dat zich aangepast heeft aan de belangen van een burgerlijke maatschappij-ordening”. Over deze „negatieve waarheid” en het „vaststellen” daarvan, is reeds het een en ander gezegd. Zij is in den grond der zaak een zinloze en liefdelooze beschuldiging. Die haar formuleerde vergat bovendien te bedenken dat heel die communistische kritiek op bepaalde wijsgeerige grondslagen rust, die hijzelf geheel verwerpt, en die door en door anti-christelijk zijn. Het gaat niet aan om die kritiek van haar basis los te wringen. De beschrijving, welke Berdjajew van die communistische kritiek geeft, is een vervalsching daarvan.

De „positieve waarheid” van het communisme is volgens den schrijver besloten in den „wil tot een stelselmatige organisatie en regeling van het maatschappelijke en sociale leven, waarvan het menscheit bestaan — dat in de toekomst ontruikt moet worden aan het spel van de individuele belangen — rechtstreeks afhangt”. „De idee van een stelselmatige maatschappelijke organisatie”, gaat Berdjajew verder, „is een principieel juiste idee.”

Deze oordeelen stellen diep teleur. Het is een groote fout om dien wil reeds te waardeeren, om in dien wil-op-zich-zelf-genomen een „positieve waarheid” te zien. Die wil mag niet los-gedacht worden van den geest, waarvan hij uitging. Berdjajew is de eenigste niet, die dat doet, en ook op ander terrein zijn velen geneigd om den wil-op-zich-zelf te bewonderen. Dat is heelemaal verkeerd. Niet iedere wil tot vrede is b.v. goed, niet iedere wil tot een „Planwirtschaft”. Er bestaat geen „algemeene goed-gerichte wil”. Wie den wil-op-zich-zelf waardeert, miskent de zonde geheel en al.

Maar ook moeten we ons verzetten tegen de verheffing van de idee eener „Planwirtschaft” tot een principieel juiste idee. De abstracties van den Russischen wijsgeer zijn in wezen groote dwalingen, waarvoor we ons moeten hoeden. Zij vormen een belemmering voor de principieele beoordeeling van het bolsjewisme. Men behoeft slechts een enkel voortbrengsel der pro-Sowjet-litteratuur te lezen, om de consequenties van de methode, die Berdjajew hier gebruikt, te leeren kennen. 4) Abstracte voorstellingen, of enkele op zich

4) Men leze de stellingen van Dr Snethlage in zijn debat met Dr Buskes op 18 Maart. We komen den volgende keer daarop terug.

1) Nicolai Berdjajew: „Wahrheit und Lüge des Kommunismus”. (Vita Nova Verlag, Luzern 1934.) In het Hollandsch vertaald. („Waarheid en Leugen van het Communisme”, Rotterdam, Brusse N. V., 1935.)

2) Zie „De Reformatie” van 22 Nov., 29 Nov., 6 Dec. 1935.

zelf genomen prestaties, worden dikwijls voor het werkelijke bolsjewisme gehouden. Merkwaardig genoeg heeft Berdjajew zelf zich voor die consequenties. Hij volgt gelukkig ook niet de „balansmethode“ waaraan Stanley Jones zich schuldig maakt, en die in het nieuwste boek van de Sidney-Webbs⁵⁾ over Rusland tot in de perfectie is doorgevoerd. Zijn „contra“ is een scherpe veroordeling van de methode, die hij in zijn „pro“ volgt. Maar hooren we eerst nog naar zijn andere waardeerende oordeelen:

„Met recht“, zoo luidt het, „betoogt het communisme, dat de uitbuiting van den mensch door andere menschen, van de eene klasse door de andere klasse, moet ophouden, dat de heerschappij van den mensch over de elementaire natuurkrachten niet ontlaarden mag in een heerschappij van den mensch over andere menschen, dat het uitelkander-vallen van de maatschappij in klassen, die elkaar bestrijden, moet worden overwonnen.“

„Met recht verlangt het communisme, dat de politieke ordening de werkelijke maatschappelijke behoeften en interessen tot uitdrukking brengt...“

„Met recht eischt het communisme de eenheid van theorie en praktijk, van wetenschappelijke vorming en politieke werkzaamheid in een leven, dat één geheel vormt...“

„Met recht verwacht eindelijk het communisme dat het nationale egoïsme en de nationale afzondering — de bron van tweedracht en oorlog — door een boven-nationale organisatie worden overwonnen.“

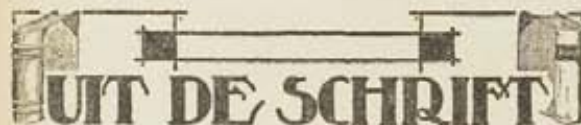
Het is overal hetzelfde: een abstracte voorstelling wordt beoordeeld, de wil-op-zich-zelf. De eenheidsdrang van den Russischen mysticus overheerscht een oogenblik al het andere. Elke poging om eenheid in het verdeelde leven te brengen, ontroert hem. Hij heeft zich beslist aangetrokken gevoeld tot het communistisch experiment. „In het Russische communisme heeft zich een reusachtige vitale kracht geopenbaard. Haar bron is niet het communisme als leer... zij is uit de diepten van het Russische volk omhooggestegen, als een oerkracht, die van oudsher in dat volk woonde en die door de ineenstorting van het Russische Imperium van haar boeien is bevrijd.“

En hiermede duiden we meteen den diepsten grond aan van Berdjajew's waardeerende houding tegenover het communisme. We willen daarover den volgenden keer gaarne het een en ander zeggen. We kunnen dan veel beter zijn „contra“, dat al het „pro“ overweldigt, verklaren.

A.

B. I. B.

5) Sidney and Beatrice Webb: „Soviet Communism A New Civilisation“. (2 dl.)

UIT DE SCHRIFT

Israël's echtbreuk, op Golgotha, als altijd een tegennatuurlijke zonde.

De smarten dergenen, die eenen anderen God begiftigen, zullen vermenigvuldigd worden. Psalm 16:4a.

Indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal dan aan het dorre geschieden? Lucas 23:31.

Wij, knappe menschen, weten bijzonder goed het onderscheid te formuleeren tusschen de zonde van echtbreuk en onnatuurlijke of tegennatuurlijke zonde. Wanneer een man zijn vrouw terwille van een andere verlaat, en alzoo echtbreuk pleegt, of omgekeerd, dan zeggen wij: dat is wel een geval van echtbreuk, maar nog niet van tegennatuurlijke zonde. Kwaad is het wel, maar: het is geen onnatuur zo lang nog de man zich aan een andere vrouw verbindt, of de vrouw aan een anderen man. Eerst als de natuurlijke grondverhoudingen geschonden worden, zooals Paulus dat in Rom. 1 zoo duidelijk als het kwaad van het decadente heidendom geteekend heeft, eerst dan spreken wij van onnatuur, van een tegen natuurlijk kwaad.

Nu is reeds onder menschen op zichzelf deze begripsmatige onderscheiding, hoe noodig ook voor de menselijke rechtbank, toch niet volkomen juist te achten, wanneer men streng spreekt naar de Schrift. Want men vergeet daarbij, dat de zonde als zonde altijd ingaat tegen onze natuur.

Maar dit zij verder daargelaten. Wij willen op iets anders wijzen. Wij hooren uit de Schrift, dat in de verhouding van het genadeverbond, d.w.z. in die levensgemeenschap, waarin de Heere tot Zijn volk zegt: uw maker is uw man, de echtbreuk nooit is los te denken van de onnatuur; dat ze daar altijd automatisch tegennatuurlijke overtreding wordt. Is dat zoo wonderlijk? Maar 'tis ineens volkomen duidelijk, aan wie bedenkt, dat in dit „huwelijk“ tusschen God en Zijn verbondsvolk er slechts van één man en van één vrouw sprake is. Een tweede is er niet, noch voor de eene, noch voor de andere „partij“ in dit huwelijksverbond.

Wanneer dus het volk, dat Israël's God zich ondertrouwd heeft, dat Hij Zijn bruid, Zijn vrouw

genoemd heeft, zich afkeert van zijn God, van de „Man“ in het huwelijk, dan treedt in plaats van de huwelijksvrouw, d.w.z. in plaats van den waren godsdienst, een karikatuur van godsdienst. Dan vervalt men tot de afgoderij. Dat noemen alle profeten echtbreuk. Maar ze veroordeelen het tevens als tegen natuurlijke zonde. Want als in dit met den Heere gesloten „huwelijk“ de vrouw haar eigen man verlaat, en daarin echtbreuk pleegt, dan brengt ze zich noodwendigerwijze in dien valschen toestand, waarin „de vrouw“ zich aanstelt, als ware zij „de man“, en in de dronkenschap der afgoderij zich „een man“ als ideaal voor oogen stelt, dien zij bejegenen kan, als ware het een vrouw. Ziedaar de tegennatuurlijkheid in deze echtbreuk.

Fijn teekent dit de dichter van Psalm 16, als hij in vierde vers zijn weersin tegen alle afgodendienaars spreken laat. Onze vertaling zegt, dat die menschen een anderen God begiftigen. Deze vertaling is echter bezwaarlijk te handhaven. Nog moeilijker is het misschien, een andere als de onbetwistbaar goede ervoor in de plaats te stellen. Wij achten ons dan ook onbevoegd, in dezen in bepaalden zin te beslissen. Maar gelukkig behoeven wij ook geen bindende keuze te doen uit de twee vertalingen, die het meest de aandacht vragen, en van welke de eerste het hebreuwsche woord weergeeft door: „inruilen“, de andere door: „werven willen“. Daar zijn er, die — aldus de eene vertaling — een anderen God willen inruilen voor den God, dien zij eerst als „man“ van Israël hebben gekend: den Heere. Zij willen, zoo vertalen anderen, om dien anderen god nu „werven“ gaan. Zij brengen hem offerande, willen naar zijn gunst zoo dingen, en aldus hem bewegen tot een relatie tusschen hem en zich, welke analoog is aan de eerste relatie tusschen den Heere en Zijn volk, welke zij van jongs af steeds hadden hooren teekenen onder het beeld van het huwelijk.

Welnu, hoe men de vertaling nu ook kiezen mag, in beide gevallen is het duidelijk, dat deze afgodendienaars van hun kant optreden in de rol van de mannelijke partij. Zij „ruilen“ den eenen God „in“ voor den ander. Zij koopen, ruilen, ver-rullen hun „god“. Maar zoo iets is het werk van den man, die immers een koop prijs betalen moest in het Oosten voor de begeerde vrouw. Wie dus den eersten god voor een anderen „inruilt“, door betaling van een prijs, die doet als ware hij de man. Hetzelfde geldt ook van wie werft om de gunst van een god. Hij is weer in de mannelijke rol vervallen. „Want“ de man werft om de hand van een levensgezellin. In het oog van dezen dichter bedrijven dus de afgodendienaars een dubbel kwaad. Of liever, één en hetzelfde kwaad laat zich naar twee kanten kwalificeeren. Het is echtbreuk tegen den Heere; en die echtbreuk is te gruwelijker kwaad, naarmate men meer bedenkt, dat Hij in het verbond van Zijn genade zich zoo diep in vrijen wil heeft neergebogen tot Zijn volk, dat Hij, die eischen kon, gevraagd heeft om het hart van het volk. Maar tevens is het onnatuur, tegen natuur. Het keert de primitiefste orde ondersteboven; de „vrouw“ doet, als ware zij nu „man“; het schepsel doet, als ware het zelf geroepen tot het Scheppers-initiatief. En zij die slechts ontvankelijk kan zijn en receptief, treedt op in de rol van den man, die actief optreedt, en initiatief opent.

Waarlijk, wie met God te doen krijgt in het genadeverbond, die verliest de grazieuze handigheid, die hij ten toon te spreiden weet in al die fijne onderscheidingen tusschen zonde als „nog natuurlijk“, en zonde als „niet-meer-natuurlijk“. Hij kent maar ééne onnatuur, dat is de zonde, het uitval-len uit het verbond met God. Dat is het slechtste wat er is. In de genade werd God de natuur te sterk, om tot het huwelijk Zijnerzijds te komen. Maar Hij schond ze niet: integendeel Hij heeft ze daarin hersteld. En wie nu uit die genade ontvalt, die schendt de natuur tot in haar diepsten grond, in haar herstelde oer-verhoudingen. O zonde!

O Israël, dat uw Messias kruisigt, uw wettigen bruidegom „uitruilt“ voor een anderen!

O dor hout, dat den groenen boom „uitruilt“ voor een melboom in de kap van het huis van Babel!

O ongelooft, dat den Goeden Vrijdag „uitruilt“ voor den feestdag van uw „heilsstaat“!

K. S.

„Moet dat nu zóó?“ (XI.)

De leiding zoek, zoo merkten we op; en het blijkt niet het minst uit de manier, waarop tegenwoordig onder ons de aanhangige kwesties behandeld worden. De C. Veenhof heeft in zijn bespreking van Dr Rullmann's „Doleantiestemmen“ het juiste woord gebruikt: semi-publieke behandeling treedt in de plaats van de publieke.

Ik zal nu maar niet spreken over de ietwat geheim-

zinnige manier, waarop men het gebouw der Vrije Universiteit m.i. misbruikt voor een semi-publieke bespreking van allerlei vragen, die in het kerkelijk leven naar voren gekomen zijn. Er is in de pers daarover heel veel gezegd; „De Standaard“ en „De Rotterdammer“ hebben, deels als eigen bericht, deels als advertentie, er iets over gepubliceerd. Men heeft zelfs van „voortgezet academisch onderwijs gesproken“, en het klinkt alles zeer on-polemisch; dat is trouwens nog eens extra verzekerd.

Maar met dat al weet ik uit vertrouwde bron (die verlangd mag ik den naam noemen), dat er in de eerste samenkomst, waarin dit „voortgezet“ academisch onderwijs werd aan predikanten en candidates uit drie provincies (benevens studenten der V.U.) uitdrukkelijk is gepolemiseerd tegen enkele meeningen ook van ondergeteekende, en dat op de vraag of men aan ondergeteekende het ter vergadering verhandelde mocht laten lezen, door den hoogleeraar „neen“ geantwoord is.

Nu versta men mij wel. Ik heb er niets tegen, dat Prof. Dr V. Hepp, die in die vergadering de referent was, tegen mij polemiseert. Hij is er mee begonnen in den almanak van de Vrije Universiteit, ik heb er toen uitvoerig op geantwoord, en den hoogleeraar-collega de gelegenheid gegeven, mijn argumenten te toetsen. Ik vermoed evenwel, dat daarvan voorloopig, althans in het openbaar, niets komen zal. Dat zij zoo.

Maar wat mij wel een heel erge misslag lijkt, is dat dat men zulke bestrijding laat geschieden op deze semi-publieke wijze. Tot de bepalingen, die tijdens de vergadering schriftelijk aan de bezoekers werden voorgeleed, behoorde ook de in een ter tafel zijnde formule gestelde eisch, dat de aanwezigen over het verhandelde niets publiceeren zouden in de pers. Men vraag zich af, waarom dat niet vooraf in de krant gezegd is; men heeft wel in de krant gepubliceerd, dat men de somma van een gulden moest storten, maar niet, dat het gebod van zwijgen zou worden ingesteld, nadat men dien gulden gestort had. En intusschen werd natuurlijk een stemming gekweekt, die daarom zo gevaarlijk is, wijl ze niet op controleerbare uitingen met controleerbare antwoorden reageert, doch een reeks van niet nader toetsbare meeningen in het brein van velen stort, die toch over de zaak zullen spreken, natuurlijk, ook al zullen ze niet schrijven.

Ik zal me niet afvragen, of degenen, die de V.U. in stand houden, daarvoor hun bijdragen hebben afgezonderd. Wel men ik, dat de Curatoren der Theol. School mij — zeer terecht — het kwalijk zouden nemen, als ik het gebouw der Theol. School ging misbruiken voor vergaderingen, vallende buiten het kader van mijn onderwijs, waarin ik voor predikanten en candidates en studenten, die ik bij elkaar zocht, o.m. de meeningen van een hoogleeraar aan de Vrije Universiteit nadrukkelijk ging bestrijden in het half-duister. Ik zie de gezichten zich al fronsen; en ik hoor het woord „conspiratie“ al gebruiken, als iemand van Kampen zulke dingen in zijn hoofd halen zou. Ik meen, dat de Curatoren der Theol. School mij het gebruik van het gebouw voor zulke samenkomsten terecht zouden wegennen.

Laat men niet in semi-publieke, doch in publieke bespreking van serieuze kwesties heil zoeken. En niet het volk bezig houden met de verwachting, dat er nu altijd wat gebeuren zal naar aanleiding van Den Haag West, terwijl intusschen, instee van samenspreking, de collegezalen der V.U. worden misbruikt voor het leggen van slagboomen op den weg der open samenspreking. K. S.

1) „Voortgezet“ onderwijs, waarbij studentet tegenwoordig zijn; de heeren zetten de zaak voort vóór u klaar zijn!

Over de „Algemeene Genade“.

(Antwoord aan Dr O. Noordmans.)

X.

Na wat hierboven opgemerkt werd, zal het duidelijk zijn, dat alles er nu maar verder van afhangt, hoe men over en weer denkt over de z.g. „oergeschiedenis“ (Gen 1-3, of 1-11), en over het verbond, met name over den inhoud der begrippen „werkverbond“ en „genade verbond“. In onmiddellijk verband hiermee staat dat de reeds aangestipte kwestie van den historisch zondeval.

Wie over die „oergeschiedenis“ anders denkt, dan wij, moet wel tot geheel andere opvattingen komen. We zeggen er dadelijk bij — en hier worden wij éven „scherp“ als Dr Noordmans het was — dat zoo iemand zich van het historische christendom met zijn denken ver-wijderd heeft, en slechts door een bekeer-ing er weer in kan komen.

Dr Noordmans (Herscheping, 79) noemt „scheppen“, „scheiden“; wij wezen daar reeds op. Misbruik makende van de omstandigheid, dat ook de bijbelsche terminologie in het scheppingsverhaal van het woord „scheiden“ zich bedient, komt Dr Noordmans dan tot uitspraak als deze:

„Scheppen beteekent, dat God het kwade ten goede kan denken“ (76).

„De oorsprongen“, waarvan Genesis verhaalt, (zijn) niet... Moeder Aarde, de bodem of het leven, het bloed of de gemeenschap, het volk... Wat de bijbel zelf zegt, zijn de oorsprongen van zonde en dood en die van Gods verzoende openbaring. Het zijn de val en Gods indaling in de vallende (!) wereld...“ (77).

1) Het hangt nu maar verder van den Bijbel niet meer raadplegende filosofemen af, of men het Bijbelsche „toledoth“ zal bewerken à la Emil Bock, wiens „Urgeschichte“ het „lineaire“ denken verwerpt, ja dan neen.

„Het karakter van den val...“

„Scheppen is...“

„En zoo komt...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“

„En daar zi...“